

Málnási Ferenc

Nagy Pál: Betűvetés mezején

Írókról, írásokról

Erdélyi Gondolat Könyvkiadó. Székelyudvarhely, 2010.

Sok esztendőös szerkesztői múlttal a háta mögött, nyugdíjas irodalmárként ma is folyamatosan dolgozik. Jelenlegi munkái közül a leglátványosabb a Mentor Kiadónál megjelenő Wass Albert-életműsorozat szerkesztése.

Miután évtizedekig mások írásait gondozta, rendszerezte sajtó alá, Nagy Pál most „saját termését gyűjtögeti be”, fogalmazta meg Bölöni Domokos, amikor Marosvásárhelyen, a *Betűvetés mezején* című kötetét mutatta be az olvasóknak. A könyvben olyan sikeres költőkre, írókra emlékezik Nagy Pál, akikkel együtt dolgozott, akik érzelmileg közel álltak hozzá.

A sort a Molter Károlyról szóló emlékezés nyitja, aki európai publicisztikát mívelt Morvay Zoltán 1918–1926 között megjelentetett *Tükör* című hetilapjában. Az 1918 és 1925 között a romániai magyar publicisztika egyik legrangosabb teljesítménye látott napvilágot Molter Károly tollából, ennek igazi jelentőségét a *Buborékbarré* című kötetének megjelenése után mérhetjük fel, Nagy Pállal együtt.

Szenczei László *A halál tanítványa* című regénye Apáczai Csere János életét tárgyalja, akinek a sorsa, példája jellegzetesen erdélyi sors és példa, mert fegyverek zajában az iskolák fölöttébb szükséges voltára figyelmeztetett, s a honi kultúra felemelő erejét hangsúlyozta, s ezért érezzük a szerzővel és az ismertetés írójával együtt szívünkhöz, szellemünkhöz oly igen közelállónak a nagy pedagógust.

Horváth István *Kipergett magvak* című regényét rendezte sajtó alá Cseke Péter, aki a szerző eredeti intencióit leginkább megközelítő szövegeket válogatta a kötetbe, helyreigazítva a szerkesztői „javítások”, lektori beavatkozások következményeit, pl. a *Csali gróf* elbeszélés változatát. Nagy Pál szerint Horváth István írói műhelyének eddig alig ismert sarkaiba kaphatunk bepillantást, s a tovatűnt idők irodalmi közállapotaira is...

Szépréti Lilla *Régi és új világ* című riportgyűjteményéről szólva Nagy Pál Sütő Andrást idézi, aki „eszméltető” munkának nevezte a kötetet, amely úgy világít be „az Időben és sorsunkat meghatározó Térben” leélt századok lelkületébe, hogy

érezkelteti, ezeken a tájakon a különböző nyelveket beszélő „élő ivadék” ma is magával viszi — megbecsüli, jelenébe beépíti — múltjának emlékeit.

Fodor Sándor két írásáról is szól Nagy Pál. A *Fülpöke beszámoló*i címűről azt olvashatjuk, hogy nagy szükség van manapság ilyen életű elbeszélésekre, s hogy ebből a hétköznapi életanyagból felnőttek számára is élvezhető, kellemesen szórakoztató olvasmány kerekedett ki... Egy másik cikkében Fodor Sándor kortársunkról szól Nagy Pál, a nyolcvanéves, terjedelmes, sok ágú életmű megépítőjéről, a toll avatott mesteréről, aki rászolgált, hogy olvasóinak, felnőtteknek és kicsinyeknek szívből fakadó jókívánságait fogadhassa...

Igazságkereső tudomány címmel Szabó T. Attila válogatott tanulmányainak hat kötetéről olvashatunk. A kötetek a szakmai elismerés mellett széles olvasói körökben is figyelmet kaptak, hiszen a neves tudós-nyelvész által felkutatott levéltári adatok, írásos emlékek nem csupán anyanyelvünk történelmi fejlődésének útját szemléltetik, hanem a múltbeli élet csendes, vagy forgatagos mindennapjairól is hitelesen vallanak. A szó és az ember, a nyelv és a nép kapcsolatának vizsgálata rendjén fontos társadalmi-művelődési jelenségek árnyalt megvilágítására is lehetőség nyílik, a nyelvi érintkezés tényeinek feltárása a sok évszázados együttélésben kialakult kölcsönösség értékteremtő erejét hozza előtérbe... Szabó T. Attila hatalmas teljesítménye, az *Erdélyi Magyar Szótörténelmi Tár*, a szak tanulmányok sokasága mind szerves része egy impozáns építménynek, s mindehhez még volt tanítványként is társítom oktató-nevelői munkásságát, melyet csak tisztelni tudok, és megpróbálok követni...

Két nagyobb emlékezést olvashatunk a *Betűvetés...* lapjain Tamási Áronról, ki a *Szász Tamás, a pogány* című írásában fogalmazta meg, mit jelent számára a szülőföld, majd sorakoztak a székely falu bensőséges világáról, az író családjáról szóló kötetei... s az Erdélyi Szépmíves Céh által kiadott *Szülőföldem*, amelyet a Mentor kiadó az író születésének századik évében újra megjelentetett — teljes szöveggel! Mert a valóság és környezet harmóniája csak akkor teremődik meg, ha az olvasó is úgy érzi: „nyűgbe ver valami különös érzés, amelyhez hasonlót soha semmi nem ébresztett bennem, csak a föld, hol ringott a bölcsőm...”

Kemény János művei, novellái, regényei is ugyanilyen, szülőföld iránti vonzódást sugallnak, „természet-líra prózában” — fogalmazta meg Nagy Pál. Hiszen a Kelemen-havasok rengetege, a Ratosnya környéki lunkák mellett az író önfeláldozó házigazdája volt a *Helikonnak*, céhbeli tagja az írói közösségnek — tolla jóvoltából...

Örök tűzhely és erőforrás Bözödi György számára is a szülőfalu, mert mindaz, amit tollával teremtett, ebben a talajban gyökerezik, mert „elküldted (ti. a falu az ő fiát), hogy legyen a te szótlán múltadnak beszélő szája és sorsverte életednek az emberek kirezgő könnycseppje...”

A tágabb szülőföld, Erdély s az itt élő népek együttélésének József Attila hangzottta parancsát vallotta Kacsó Sándor is a Vásárhelyi Találkozón, majd a *Brassói Lapok* főszerkesztőjeként, valamint a trilógiává duzzadó önéletírásában is. Őrá emlékezik Nagy Pál, s arra, hogy „a lelkiismeret porondján küzdeni induló” fiatal újságíró Tamási Áron köszöntötte lelkesen.

Az idők tornácának, a szülőház küszöbén állott Gellért Sándor is, akit a Don menti hómezőkre is elsodort a háború nagy viharának forogtaga, de hazatérve verseskötetekkel, nyelvészeti és irodalomtörténeti munkáival jelentkezett, s garadával mutatott fel ritka szépségeket anyanyelvünkből.

A szülőföld — Korond és Kibéd — iránti ragaszkodás példája Ráduly János tanár úr is, aki 1962 óta tanít és páratlan kitartással, szakmai hozzáértéssel gyűjti, értelmezi, publikálja a falu, a vidék gazdag folklórállományát, a balladákat, meséket, mondákat, szólásmondásokat, s közben a székely magyar) rovásírás emléket is mutatja megszállottan, verseket ír, és fordít, korszerű értelmiségi hivatástudattal — véli Nagy Pál, köszöntve a 60. életévét átlépőt. „Van nekünk egy Ráduly Jánosunk, akinek kívánjuk, legyen ereje, érkezése minden gyöngyszem összegyűjtésére, megőrzésére”, s kívánjuk a 2011. évbe lépve mi is!

Három írás szól Sütő Andrásról, aki a *Lévégi hajrában* című szöveg-összeállítását már nem vehette kezébe, benne a maguk gyönyörködtető változatoságában a szerző tág körű, folyamatos, mindig eleven szellemi érdeklődésének, tájékozódásának, mindenre való odafigyelésének beszédes dokumentumai — fogalmaz Nagy Pál. Nagy szerint Sütő „őrző volt a strázsán”, s meleg hangon emlékszik vissza a szerkesztőtársra is. Magam is támogatom ezt a bemutatást, Demeter József lelkipásztor véleményével, aki szerint „palástot adott Neki az Isten, a szolgál-

lat nagy felelősségét és alázatát. A nyugtalan nyolcvan esztendő megélt író az „írás hatalmával vezette népét jelképesen — gyertyával és könyvvel, s nagy árat fizetett: szemet szóért.”

„Vedd kegyelmedbe, Uram, a te népedet, Erdély sokat szenvedett magyarjait...” — írta *Imádság Erdélyért* című jegyzetében az a Wass Albert, aki „számtalan változatban tett hitet erdélyisége — a szülőföld és népe, az egykori otthon iránti múlhatatlan szerelméről” — szól Nagy Pál a messzire elűzött íróról, költőről, s idézi: „Amikor én kimondom ezt a szót, hogy Erdély, ebben benne van minden, a szívem, a lelkem, az agysejtjeim molekulái, mindaz, ami voltam, vagyok és leszek, tulipános bölcsőmtől a kopjafáig...” S e vallomás jegyében veszi számba Wass Albert munkásságát, akinek az emlékét leginkább a teljes életmű őrizheti kegyelettel szerte a nagyvilágban, ahol olvasója van a magyarul leírt igazmondó, tiszta, szép szónak...

Erdélyi író — kortársunk és sorstársunk — sok évtizedes, fáradhatatlan munkálkodásának eredményeként értékeli Nagy Pál Beke György soha nem pihenő tollának minden mozdulatával küldetéses hivatás-teljesítését, mert a nagy előd, Orbán Balázs ihlető példájának vonzásában egész Erdély magyar világának feltérképezését tűzte ki célul, s mint egy huszadik századi Julianus barát, felkereste a legfélreesebb szórványokat, nemkülönben az erdélyi magyar kultúra értékteremtő műhelyeit, a védekező anyanyelv színhelyeit, s tollából született a *Barangolások Erdélyben* című sorozat nyolc vaskos kötete... Sajnos pályáját legfelülről irányított hajsza törte derékba, de még így is „múltbeli és jelenkori értékeinkről, tegnapi és mai magyar gondokról, a kisebbségi léthelyzetbe kényszerítettek nemzeti megmaradásának lehetőségeiről, az anyanyelv megtartó erejéről nyújtott fölrázó-figyelmeztető tudósításokat...” (Nagy Pál).

Nagy Pál kötetében olvashatunk még Veress Dánielnek az erdélyi memoáriróadalom virágzásáról szóló antológiájáról, a Balázs Ferencet, életét, munkásságát bemutató Mikó Imre—Kicsi Antal—Horváth Sz. István könyvéről, Sipos Domokos „hulló csillag”-pályájáról, és Nyirő József kötetéről, „az otthontalanság szomorú dokumentumai”-ról... De ismertetésemből nem hagyhatom ki Beke Sándor—Brauch Magda *Székely Útkereső (1990–1999)* című, közel 400 oldalas kiadványát és az annak utódjaként beindult Székely Útkereső Kiadványok sorozatot, melyről Beke György is elismerőleg szól: „Székelyudvarhely rangosan jelentkezett újra a magyar szellemi életben. A Székely Útkereső valamennyiünk számára kutatja a jövő, a megmaradás útját”. Diákjaimmal együtt mohón olvastuk benne azokat az írásokat, dokumentumokat, verseket, amelyeket nem találtunk/találhattunk meg tankönyveinkben...

„Valakinek mindig állnia kell a tornác küszöbére...” — vallotta Sütő András. Ilyen felelős szellemi emberekről, erdélyi íróinkról szól Nagy Pál köteté, amelyet tanítványaim nevében is megköszönök, hiszen éltetni kell szívünkben-tudatunkban azokat, akik „őrzők voltak a strázsán...”

Erdélyi Toll – szerveknek

László László

Történeti mondák

Szent László király

A leányrabló kun legyőzése

(A kerlési csata)

László már herceg korában vitéz katona volt és sokat harcolt a betörő kunok ellen. Az egyik legnagyobb ütközetet Kerlésnél vívta a kunokkal. Az országot végigrabló kunok az őket üldöző magyarok elől Kerlés hegyére vonultak vissza, onnan nyilaztak a magyarokra és köveket görgettek rájuk. László herceg vitézül harcolt, sok kunt levágott, bár egy nyíl sebet ejtett rajta.

A kunok menekülésre kényszerültek. Ki hogy tudott, sebes vágtaival próbált szabadulni a magyarok elől. László herceg megpillantott egy kun harcost, amint az elrabolt magyar lányt hurcolt magával. Megsarkantyúzta a herceg a lovát, hogy utolérje a leányrablót és megszabadítsa a magyar lányt. Ám a kunnak is igen jó lova volt és a távolság az üldöző és az üldözött között alig csökkent. Már jó ideje üldözte a leányrablót László, s közel érve, odaszólt az elrabolt leányhoz: „Rántsd le a kunt a lováról!” A lány meg is fogadta a tanácsot, lerántotta lováról a kunt. László herceg maga is leugrott a lováról és úgy küzdött meg a kun harcossal, akit le is győzött.

A leány sírva köszönte a hercegnek, hogy megszabadította a kuntól. László hazavitte a leányt az anyjához, aki már alig reménykedett abban, hogy valaha is viszontláthatja gyermekét. A csatában a magyarok sok kunt levágtak, az elfogott keresztényeket kiszabadították, az elrabolt kincseket pedig visszavették.
